

BREDE RAAD 010

ADVIES

Een inclusief Rotterdam begint met fysiek
toegankelijk onderwijs

ERVARINGEN VAN DE ROTTERDAMMER

Advies over het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid van de Rotterdamse schoolgebouwen

Door

Suze de Gruiter

Cock van Bavel

Esther Stad

Esmeralda de Leeuw

Joan Titarsolej

Ondersteuning

Gerda Huijssen

Brede Raad 00

Info@brederaad-010.nl

April 2022

Verbeteren van de fysieke toegankelijkheid van Rotterdamse schoolgebouwen

	Blz.
Inhoud	
Voorwoord	4
1. Inleiding	5
Ervaringsverhaal	7
2. Ervaringen	7
3. Fysiek toegankelijke scholen: een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen	11
4. Conclusies	13
5. Adviezen	14

Voorwoord

Naar dezelfde school, nu en in de toekomst

In Rotterdam kan iedere Rotterdammer volwaardig meedoen en heeft iedereen gelijke kansen. Dit is een van de uitgangspunten van de Brede Raad 010. Op deze basis hebben wij de gemeente Rotterdam bij het opstellen van de Lokale Agenda Toegankelijkheid (LAT) gevoed. In deze agenda heeft de gemeente doelen gesteld waarmee zij werkt aan de inclusie van mensen met een beperking en/of chronische ziekte.

Veel scholen in Rotterdam zijn niet toegankelijk voor kinderen met een fysieke beperking. Dat kan komen doordat er enkel een trap als entree is of omdat een lift of aangepast toilet ontbreekt. Kinderen met een fysieke beperking kunnen hierdoor vaak niet naar de school in hun buurt gaan. Zij groeien apart op van hun buurtgenootjes en zijn weinig zichtbaar voor anderen. Door deze onbekendheid ontstaat onbegrip, dat het begin van uitsluiting en discriminatie kan zijn.

Daarbij is de fysieke toegankelijkheid van een schoolgebouw niet alleen belangrijk voor leerlingen met een fysieke beperking, maar ook voor ouders en verzorgers, personeel en bezoekers met een fysieke beperking.

Het verbaasde ons dus dat de afdeling Onderwijs geen doelen in de LAT stelt. Voor de Brede Raad 010 was dit de reden om uit te zoeken wat de gemeente Rotterdam zou kunnen doen om de toegankelijkheid van de Rotterdamse scholen te verbeteren. In dit stuk leest u onze bevindingen en adviezen aan de gemeente Rotterdam.

Tijdens ons traject heeft de gemeenteraad de motie “Fysiek toegankelijke stad voor iedereen” aangenomen. In deze motie staat dat de gemeente bij onderwijshuisvesting randvoorwaarden moet opstellen voor de toegankelijkheid. Zo moeten er eisen aan nieuwbouw worden gesteld en bestaande schoolgebouwen moeten toegankelijker worden. De gemeente moet hierin een regierol pakken om te zorgen dat deze inspanningen worden geleverd.

De Brede Raad 010 is verheugd over het aannemen en uitvoeren van deze motie. We hadden er daarom voor kunnen kiezen om dit advies niet meer uit te brengen, maar hebben besloten dit toch te doen. Met dit stuk willen we een voorschot te nemen op de samenwerking met de in het initiatiefvoorstel genoemde Projectmanager Toegankelijkheid. Ook willen we via deze weg de gemeente een extra zetje in de rug geven bij het nemen van de regierol. Deze rol is in onze ogen de onvermijdelijke stap naar een Rotterdam waarin iedereen gelijkwaardig mee kan doen.

Koen van Dijk,
Directeur-voorzitter

1. Inleiding

De Brede Raad 010 is het adviesorgaan van de gemeente Rotterdam als het gaat over het sociaal domein: de Jeugdwet, Wmo¹, Participatiewet, Armoedebeleid en Schulddienstverlening. Op basis van de ervaringen van Rotterdammers maakt de Brede Raad 010 adviezen voor het college van B&W². De Brede Raad 010 is geen onderzoeksbureau, maar neemt het verhaal van de Rotterdammers als uitgangspunt voor beleidsadvisering. Het is de ambitie van de Brede Raad 010 het beleid beter aan te laten sluiten op de praktijk, door de stem van Rotterdammers te laten horen.

Kinderen tussen de 5 en 16 jaar die in Nederland wonen zijn leerplichtig. De meeste kinderen gaan naar school als ze 4 jaar oud zijn. Ze starten in de eerste groep van de basisschool, groep acht is de laatste groep van de basisschool. Kinderen zijn dan ongeveer 12 jaar oud. Voor kinderen die uitvallen binnen het basisonderwijs is een overstap naar het speciaal basisonderwijs mogelijk. Het gaat hier om kinderen die vanwege lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperkingen, leer- of gedragsproblemen of stoornissen extra zorg op school nodig hebben. Na de basisschool gaan kinderen door naar het voortgezet onderwijs. Hier kunnen zij verschillende niveaus volgen: vmbo, havo en vwo. Jongeren tussen de 16 en 18 jaar hebben een kwalificatie plicht: zij moeten volledig dagonderwijs volgen, tenzij ze de beroepsbegeleidende leerweg in het mbo volgen. Kinderen uit het speciaal basisonderwijs stromen door naar een praktijkschool (PRO) of het vmbo. Kinderen uit het speciaal onderwijs (SO) stromen door naar het VSO of regulier onderwijs als dat lukt. Er is dus een systeem van regulier onderwijs en van speciaal onderwijs. Nu zijn er ook kinderen met een beperking die niet veel extra zorg nodig hebben. Bijvoorbeeld als zij alleen gebruik maken van een rolstoel. Als zij niet met hun rolstoel de school in kunnen, moeten zij alleen hierom naar het speciaal onderwijs.

Vanuit de stad hoorden we geluiden dat veel van de schoolgebouwen niet goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Dit is zorgwekkend, omdat samen opgroeien en naar school gaan met je broers, zussen en buurtgenootjes de basis van een inclusieve samenleving is.

“Inclusief onderwijs is onderwijs waarin kinderen vanuit allerlei achtergronden en met én zonder beperkingen samen spelen, werken en leren. Op een toegankelijke school in hun eigen omgeving, die hun ouders hebben uitgekozen. Dezelfde school waar ze heen zouden gaan als ze geen handicap hadden. Inclusief onderwijs is open voor iedereen, toegankelijk in alle aspecten en dus met de nodige ondersteuning en zorg waar die nodig is voor optimale ontwikkeling.” [Platform In1school](#)

[Het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap](#) en het [VN-Kinderrechtenverdrag](#) bepalen dat de overheid een inclusief onderwijssysteem moet waarborgen. De overheid moet er dus voor zorgen dat de fysieke toegang tot scholen is gegarandeerd. De regering³ en de gemeente Rotterdam⁴ streven beide naar inclusief onderwijs waarbij kinderen met en zonder een beperking of ziekte samen naar school gaan. “Dat niemand buiten de boot valt en dat 99 procent van de kinderen in zijn eigen wijk naar de basisschool kan gaan.”⁵

¹ Wmo: Wet maatschappelijke ondersteuning

² B&W: Burgemeester en Wethouders

³ Coalitieakkoord 2021-2025

⁴ Lokale agenda toegankelijkheid (LAT, 2019) gemeente Rotterdam

⁵ Masterplan onderwijs ‘Bouwend aan de Toekomst’ (2017), gemeente Rotterdam

Er is dus veel aandacht voor het inclusiever maken van het onderwijs. Desondanks blijken veel van de schoolgebouwen in Rotterdam niet toegankelijk voor leerlingen, ouders/verzorgers en medewerkers met een fysieke beperking. Bij fysieke toegankelijkheid gaat het om de eigenschap van buitenruimten⁶, gebouwen en woningen die maakt dat mensen er kunnen doen wat ze er volgens de bestemming moeten kunnen doen.

Daarom heeft het adviesteam Toegankelijk Onderwijs van de Brede Raad 010 gezocht naar het antwoord op de vraag:

Hoe kan de gemeente Rotterdam de Rotterdamse scholen in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, het mbo en hbo en het universitair onderwijs, stimuleren de fysieke toegankelijkheid van hun panden te verbeteren?

- *In hoeverre houden Rotterdamse scholen rekening met de fysieke toegankelijkheid?*
- *In hoeverre beperkt de fysieke toegankelijkheid van schoolgebouwen Rotterdamse leerlingen met een beperking? Wat zijn hier de consequenties van?*
- *Wat doet de gemeente om scholen te stimuleren de fysieke toegankelijkheid te optimaliseren?*

In deze vraagstelling hebben we een aantal keuzes gemaakt:

- We hebben ervoor gekozen om ons te focussen op **fysieke** toegankelijkheid; De Brede Raad 010 adviseert niet over het onderwijsbeleid van de gemeente Rotterdam. We adviseren wel over inclusie in het kader van het VN-verdrag voor rechten van mensen met een handicap.
- We hebben gekozen om ons alleen te richten op de toegankelijkheid van het **regulier** onderwijs. Kinderen die door hun fysieke beperking dusdanig veel zorg nodig hebben dat het wat betreft beschikbare tijd voor docenten niet mogelijk is hen goed les te geven, kunnen terecht bij het speciaal onderwijs. Bijvoorbeeld een Mytylschool die is ingericht voor kinderen met een fysieke beperking.
- We hebben ervoor gekozen om ons te focussen op het regulier onderwijs, omdat dit de scholen zijn waar kinderen in de regel terecht zouden moeten kunnen en omdat de gemeente Rotterdam hier **verantwoordelijkheden** heeft.

Het adviesteam heeft interviews gehouden met leerlingen, (aankomend) docenten, directeuren, teamleiders, een huisvestingsadviseur van een schoolbestuur, medewerkers van de afdeling onderwijshuisvesting van de gemeente Rotterdam en experts op het gebied van de toegankelijkheid. We willen hen allemaal bedanken voor hun openheid en het delen van informatie en ervaringen.

---

⁶ Buitenruimten: denk aan de straat, de stoep, het schoolplein.

Ervaringsverhaal

Laurens, PABO student aan de Hogeschool Rotterdam en rolstoelafhankelijk had vooral moeite met het vinden van een stageschool.

“Bij sollicitaties werd ik in het algemeen afgewezen. Ik heb vaak te horen gekregen dat scholen het moeilijk vonden om de faciliteiten voor mij te regelen. Ik denk dat ze het idee hebben dat het veel moeite kost. Dit komt waarschijnlijk doordat ze geen ervaring met mensen met een beperking hebben en ze niet goed weten wat er allemaal bij komt kijken. Zo wilde ik heel graag krijgshistorie geven bij de marinierskazerne in Rotterdam. Zij zeiden meteen dat dit niet ging lukken: het gebouw zou niet toegankelijk zijn en het was qua tijden niet te doen. Toen ik er een jaar later kwam, bleek dat er een lift voor bevoorrading aanwezig was en hoorde ik van studenten dat de tijden ook geen problemen hoefden op te leveren. Ik voelde me afgewimpeld. Het was fijn geweest als ze hadden gezegd: kom even langs, dan kijken we wat de mogelijkheden zijn.

Uiteindelijk heb ik mijn stages via mijn netwerk kunnen regelen. Bij mijn stage bij het Libanon Lyceum in Kralingen heb ik samen met de directie gekeken naar wat er voor mij nodig was. Deze school zit in een monumentaal pand waar maar weinig mag worden aangepast. Er kon bijvoorbeeld geen lift gebouwd worden. Maar de school heeft oprijplaten aangeschaft zodat ik toch naar binnen kon. De directie vond dit geen probleem; ze zagen het als een investering, omdat deze ook nodig konden zijn voor bijvoorbeeld een ouder/opvoeder met een beperking. Mijn lessen werden daar zo georganiseerd dat ik alleen maar op de begane grond les hoefde te geven. Het enige probleem daar was dat ik niet naar de docentenruimte kon op de eerste etage. Ze hebben echt binnen de mogelijkheden die ze hadden, gekeken naar wat voor mij nodig was. Ik vond dit heel fijn, maar ik was daarmee wel afhankelijk van de goodwill van de school.”

“Als een leerling of een docent met een fysieke beperking niet eens binnen kan komen, dan kom je nooit verder met elkaar. Fysieke toegankelijkheid moet minimaal te realiseren zijn. Puur een fysieke beperking zou geen obstakel mogen vormen.”

2. Ervaringen

Rotterdamers ervaren belemmeringen door niet-toegankelijke schoolgebouwen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Wanneer een school niet fysiek toegankelijk is, is een leerling, docent, ouder/verzorger of een bezoeker met een fysieke beperking **afhankelijk** van de bereidheid tot meedenken en de oplossingsgerichtheid van medewerkers. Ook bestaat er een bepaalde afhankelijkheid van de medewerking van de andere ouders en de medeleerlingen. Dit zorgt aan alle kanten voor een **belasting** van de leerling met een fysieke beperking. Wanneer je voortdurend afhankelijk bent van de hulp van anderen, kan je niet zelfstandig en onafhankelijk naar school. Als leerlingen met een beperking enkel op een volledig toegankelijke school, zoals de Mytylschool⁷, terecht kunnen, dan krijgen zij te maken met een (grote) **reisafstand**. Hierdoor worden ze **afhankelijk** van speciaal vervoer met alle

⁷ Mytylschool: school voor kinderen met een lichamelijke beperking waar zij regulier onderwijs kunnen volgen, maar in het eigen tempo.

beperkingen van dien. **Leerlingen met een fysieke beperking worden belemmerd doordat reguliere scholen niet standaard toegankelijk zijn.**

De leerlingen uit de leerlingenraad van Mytyschool de Brug vindt het fijn op de Mytyschool. De klassen zijn klein, er is veel aandacht is voor wat ze nodig hebben. Het gebouw is goed toegankelijk waardoor de leerlingen zich zelfstandig kunnen bewegen. **Een groot deel van de leerlingen woont niet in Rotterdam en bijna alle leerlingen reizen met de taxi naar school. Het reizen van en naar school kost veel tijd en energie waardoor er weinig tijd overblijft voor vrienden, hobby's of sporten.** Ook moeten de leerlingen zich aan het ritme van de taxi's aanpassen. Als een lesuur uitvalt kunnen ze niet later naar school of eerder naar huis. En er komt wel eens een ritje tussendoor, waarbij de chauffeur eerst nog iemand op moet halen "Zo zit je soms je hele vrije middag in de taxi" zegt Yasmijn. **Als zij naar een reguliere school in de buurt zouden kunnen, dan hadden ze meer de mogelijkheid om met vrienden om te gaan en om leuke dingen te doen.**

De leerlingen noemen de **toegankelijkheid van de buitenruimte** rond de Mytyschool als belangrijk aandachtspunt. Als er bijvoorbeeld een les uitvalt, zouden de leerlingen graag een ommetje in de buurt willen maken. Op het terrein van de school zelf sluit alles goed aan maar om de buurt in te gaan moeten ze een gevaarlijke weg zonder voetpad oversteken en vervolgens moeten ze een trap af. Dit is voor veel leerlingen een onmogelijke opgave.

Corine en Marga, werken bij PPO (Passend Primair Onderwijs) Rotterdam en ondersteunen leerlingen die langdurig ziek worden of (tijdelijk) beperkt zijn. Marga vraagt zich af of er wel genoeg interesse voor het onderwerp is.

*"De oplossingen die nu bij een (tijdelijke) beperking gevonden worden, zijn voor de leerling stigmatiserend en ontnemen de autonomie. Ik heb wel eens meegemaakt dat een conciërge een leerling de trap op moest dragen. Dit was een enorme belasting voor de conciërge en een vreselijke ervaring voor de leerling. Scholen doen vaak wel hun best een oplossing te vinden. Ze maken dan bijvoorbeeld gebruik van een brancardstoel. Gooien het lesrooster om of verplaatsen hele klassen naar de benedenverdieping. Ouders en kind voelen zich hierdoor vaak heel erg bezwaard. **Om leerlingen echt een vrije schoolkeuze te geven, zouden de scholen de toegankelijkheid op orde moeten hebben. In het Programma van Eisen bij de bouw van nieuwe scholen moet er meer aandacht voor toegankelijkheid zijn.** Ook ouders lijden onder de slechte toegankelijkheid. Hen wordt vaak bij de inschrijving op de school al gevraagd of zij bereid zijn het kind op school te ondersteunen. Zij zijn vaak al overbelast en moeten al regelmatig vrij vragen van het werk. Het komt soms zelfs voor dat ouders ontslag nemen, omdat zij te vaak vrij moeten vragen."*

John, schoolvoorlichting MEE Rotterdam Rijnmond:

*Ik heb een visuele beperking en heb inmiddels talloze voorlichtingen gegeven over het leven met een beperking en toegankelijkheid; van basisscholen tot aan de Erasmus Universiteit maar ook bij de Brandweer, de Politie, de RET en bij de gemeente Rotterdam zelf. Veel scholen in Rotterdam zitten in een oud gebouw en zijn erg ontoegankelijk. Bij de Hogeschool Rotterdam op de locatie Dijkzigt, is het voor mij bijvoorbeeld moeilijk de ingang te vinden. Het gebouw heeft drie ingangen. Ik kan hier niet zelfstandig mijn weg vinden. De liften hebben geen spraakfunctie en er zitten veel trappetjes in het gebouw. Het Albeda College in de Rosestraat is voor rolstoelgebruikers toegankelijk **via de garage.** Om bij de hoofdentree te komen, moet je twee trappen op waarna je op een bordes komt te staan zonder geleidelijnen naar de entree. **Ik vind het belangrijk dat scholen goed toegankelijk zijn, omdat onderwijs voor iedereen moet zijn.***

Lex Aarts van [010Toegankelijk](#) heeft de ervaring dat zelfs als de toegankelijkheid geborgd is in het Programma van Eisen⁸, het toch vaak voorkomt dat een gebouw uiteindelijk voor mensen met een beperking niet goed toegankelijk is. Hij noemt het Timmerhuis als voorbeeld. Hier werd gezegd dat de toegankelijkheid goed in het Programma van Eisen was opgenomen, maar het pand blijkt toch niet goed toegankelijk te zijn.

In 2018 heeft de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), [010Toegankelijk](#) gevraagd hen te adviseren over verbeteringen voor de toegankelijkheid van de buitenruimte van de campus Woudestein voor mensen met een fysieke beperking. De EUR startte namelijk met het project ‘Studeren met een functiebeperking’ waarmee ze toewerken naar een universiteit waar ook studenten met een functiebeperking zonder obstakels een studie kunnen volgen.

Remco Schouten, afdelingsleider [Mytylschool De Brug](#):

“Inclusief onderwijs is voor de maatschappij en ouders van leerlingen niet vanzelfsprekend. Sommige ouders willen niet dat hun kind naar een school gaat waar ook kinderen met een beperking zitten. Ook voor de leerlingen met een fysieke beperking kan de drukte en het rumoer van zo’n grote vo-school⁹ de ontwikkeling in de weg staan.”

Directeur basisschool:

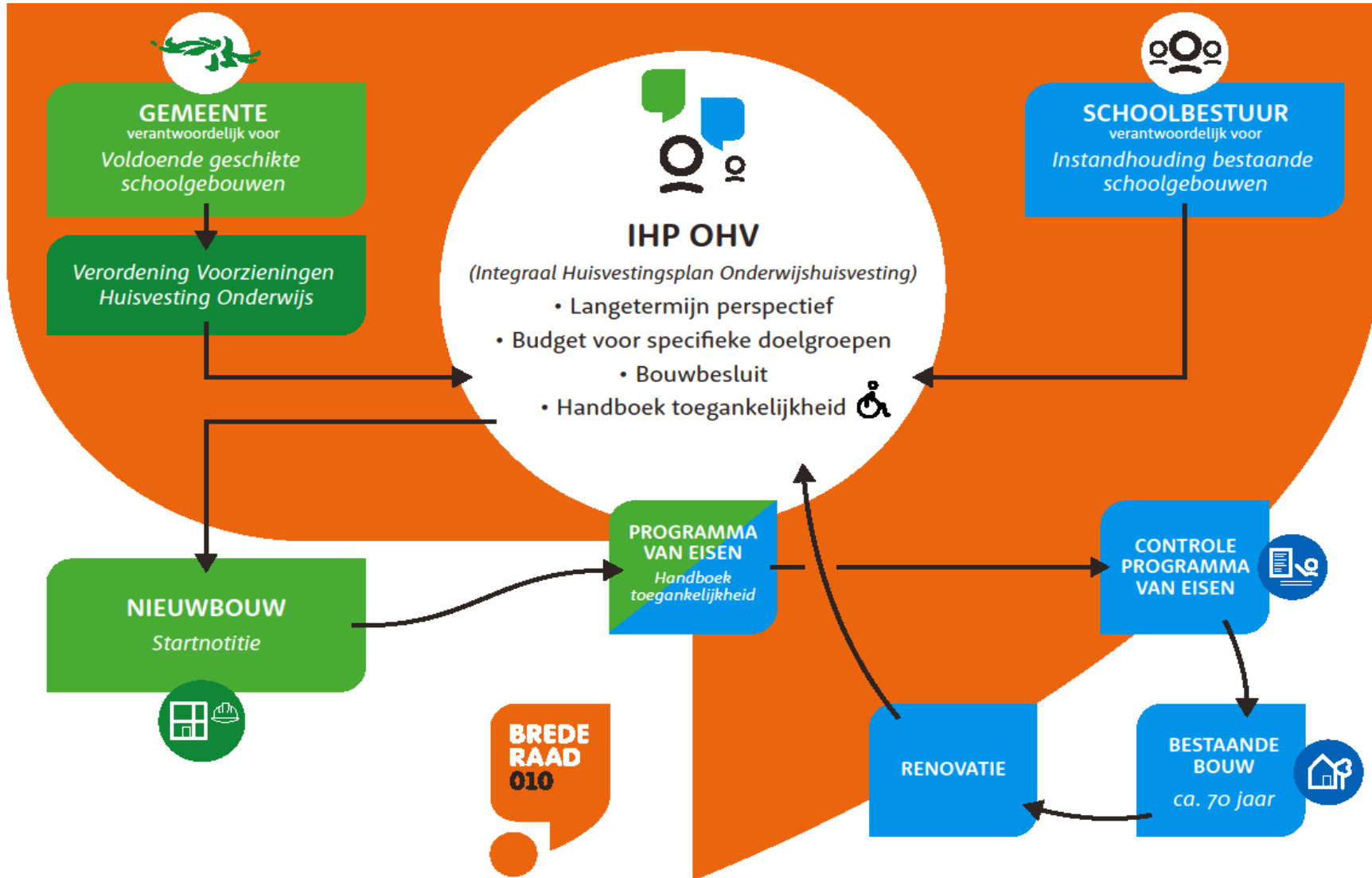
*“Mijn ervaring is dat de gemeente Rotterdam het niet extra stimuleert om de toegang in fysiek opzicht te verbeteren. Als een school niet rolstoeltoegankelijk is, beperkt dat de leerlingen en ouders in hun schoolkeuze. Veel schoolgebouwen in Rotterdam zijn niet rolstoeltoegankelijk. **Aanpassingen kosten veel geld, zeker in oude gebouwen.** Ik vind dat de gemeente moet bijdragen aan de kosten die een school moet maken om deze toegankelijk voor iedereen te maken.”*

OBS Pluspunt is al bijna dertig jaar een echte inclusieve school. Alle kinderen zijn hier welkom. Op OBS Pluspunt wordt met kleine klassen van ongeveer 25 leerlingen gewerkt. Ongeveer twintig procent van de leerlingen heeft een extra ondersteuningsbehoefte door bijvoorbeeld een fysieke beperking. Door extra financiering vanuit de gemeente en vanuit PPO is het mogelijk om alle kinderen goed te begeleiden. Ook zijn hier assistenten aanwezig om de leerlingen extra begeleiding te bieden en de school is goed toegankelijk. OBS Pluspunt werkt nauw samen met Mytylschool De Brug en Revalidatiecentrum Rijndam. Alle medewerkers dragen dezelfde visie en in de loop der jaren hebben zij veel kennis opgedaan en ervaring opgebouwd. De leerlingen zijn het gewend om met elkaar op te groeien, de focus ligt vooral op mogelijkheden en kwaliteiten.

In de ideale situatie hoeft echt niet iedere school als OBS Pluspunt te zijn. Het heeft de voorkeur dat er een aantal scholen is waar voldoende kennis en expertise is om kinderen goed te begeleiden en maatwerk te bieden.

⁸ In een Programma van Eisen van een gebouw wordt vastgelegd waaraan het gebouw in kwestie moet voldoen.

⁹ Vo-school: school voor voortgezet onderwijs

VERANTWOORDELIJKHEID TOEGANKELIJKHEID SCHOOLGEBOUWEN

Kijk op onze website voor het volledige verslag

Schiekade 105
3033 BH Rotterdam

06 – 27 27 93 60
brederaad-010.nl

Volg ons op

3. Fysiek toegankelijke scholen: een gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbesturen

Als het recht op toegankelijk onderwijs wordt gerelateerd aan de beschreven ervaringen, dan pleit dit voor het prioriteren van het toegankelijk maken van de huidige Rotterdamse schoolgebouwen. Bij nieuwe schoolgebouwen moet de fysieke toegankelijkheid een van de uitgangspunten zijn.

Voldoende geschikte onderwijshuisvesting

De gemeente Rotterdam heeft de wettelijke taak te voorzien in voldoende onderwijshuisvesting voor het basisonderwijs, speciaal en voortgezet onderwijs. De gemeente Rotterdam speelt ook een rol aan het begin en aan het eind van de levensduur van een schoolgebouw. Aan het begin komt de gemeente in beeld als er een nieuwe school moet komen. Aan het eind speelt de gemeente een rol, op het moment dat het schoolgebouw vervangen wordt. Het gemiddelde schoolgebouw wordt na 70 jaar vervangen. De periode hier tussenin is het schoolbestuur juridisch eigenaar van het gebouw en is het verantwoordelijk voor het in stand houden en het onderhoud van het gebouw. Het bestuur ontvangt hiervoor een vergoeding van het Rijk.

Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting (IHP OHV)

De gemeente voorziet dus in huisvesting aan het schoolbestuur. Dit kan door budget beschikbaar te stellen voor renovatie van een gebouw of voor nieuwbouw. In de Rotterdamse verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs staat beschreven wanneer een school een nieuw gebouw krijgt, hoe groot dit gebouw gaat zijn en hoeveel geld de school krijgt. Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting (IHP OHV) wordt voor vier jaar opgesteld. Hierin leggen de gemeente Rotterdam en de schoolbesturen een gezamenlijk toekomstperspectief vast. Op basis van deze langetermijnvisie maken zij strategische keuzes. Het plan geeft inzicht in de investeringen op de lange termijn.

De hoogte van het budget voor toegankelijkheid van een reguliere school is in overeenstemming met wat het Bouwbesluit¹⁰ vraagt.

In de praktijk betekent dit:

- Om een nieuw schoolgebouw binnen te komen, mogen er geen obstakels zijn voor mensen met een beperking. Als de school alleen via een trap of traptreden is te betreden, wordt in een hellingbaan of een andere oplossing voorzien om mensen met een beperking toegang te bieden.
- Alle verdiepingen van een nieuw te bouwen onderwijsgebouw dienen voor mensen met een beperking bereikbaar te zijn. Hiertoe worden de schoolgebouwen van een eenvoudige, kleine lift voorzien. Deze lift is voldoende om bijvoorbeeld een leerling met een gebroken been van verdieping te laten wisselen of een ouder met een beperking een ouderavond te laten bezoeken.
- Alle nieuwbouwscholen worden voorzien van een gehandicaptoilet uitgevoerd met de afmetingen en voorzieningen zoals die in het Bouwbesluit zijn vastgelegd.

¹⁰ Het Bouwbesluit is de landelijke wet waarin alle regels en eisen zijn vastgelegd voor het bouwen van woningen, gebouwen, ziekenhuizen enz. Elk gebouw moet voldoen aan die eisen. Er staan onder andere regels in voor het bouwen van een veilig, energiezuinig en milieuvriendelijk (school)gebouw.

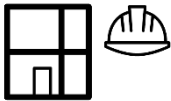

De gemeente Rotterdam stelt extra budget beschikbaar voor specifieke doelgroepen als dat noodzakelijk is om de doelgroep passend te huisvesten. Zo is voor de realisatie van de nieuwe huisvesting voor de Mytyschool en de Tyltyschool¹¹ een hoger ambitieniveau vastgesteld. In verband met de specifieke doelgroep heeft de gemeente ook aanzienlijk meer budget beschikbaar gesteld. Voor het ontwerp van de nieuwe huisvesting is het Handboek Toegankelijkheid als uitgangspunt genomen. Als aanvulling op de basisvereisten van het Bouwbesluit worden onder meer grote en snelle liften en een volledig drempelloze uitvoering van het gebouw toegepast.

Remco Schouten, afdelingsleider [Mytyschool De Brug](#):

*“Bij elk nieuw te bouwen pand moeten besturen en gemeente van tevoren goed bedenken hoe de groep leerlingen eruit zal komen te zien. Hieruit moeten zij concluderen wat dit betekent voor de inrichting en welke aanvullende eisen nodig zijn. Zo kan men bij het vaststellen van het Programma van Eisen veel meer naar een breed perspectief kijken. Dus niet alleen maar binnen de voorwaarden van een specifieke tak voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs, zoals dat nu gebeurt. Dit vraagt om **een brede visie op inclusie**. Het gesprek over hoe deze brede visie op inclusie en het multifunctionele gebruik van gebouwen eruit ziet, kan scherper gevoerd worden met betrokken partijen.”*

Nieuwbouw

Zodra er een nieuw gebouw komt stelt de gemeente op basis van het IHP OHV en in overleg met het schoolbestuur een startnotitie op. Hierin staat beschreven waar de school komt, hoe groot de school wordt en welk schoolbestuur ermee aan de slag gaat. Na de startnotitie wordt het Programma van Eisen door het schoolbestuur opgesteld. Dit gebeurt vaak op basis van de huidige leerlingenpopulatie. Als er geen leerlingen zijn waarvoor het nodig is om aan de voorwaarden voor fysieke toegankelijkheid te voldoen, zal dit ook niet worden meegenomen in het Programma van Eisen. Eén van de eisen is dat het gebouw moet voldoen aan de eisen zoals die in het Handboek voor Toegankelijkheid staan vermeld. **Het is belangrijk dat er meer wordt gekeken naar welke eisen voor leerlingen met een fysieke beperking gesteld moeten worden.**

De opdrachtgever, in het algemeen het schoolbestuur, controleert de eisen in het Programma van Eisen. Alleen in complexe gevallen geeft het schoolbestuur dit terug aan de gemeente. Dit gebeurde bijvoorbeeld in het Stadionpark. In dit gebied tegenover de Kuip komt een nieuwe woonwijk met twee middelbare scholen. Hier controleert de gemeente zelf. De afdeling Onderwijshuisvesting is verantwoordelijk voor de scholen. Als er een nieuwe school wordt gebouwd, werkt deze afdeling intensief samen met de afdeling Vastgoed, die het bouwproces begeleidt.

¹¹ Een **tyltylschool** is een school die onderwijs biedt aan kinderen met een meervoudige handicap, dus aan kinderen die zowel lichamelijk als verstandelijk beperkt zijn.

Bestaande bouw

Bij bestaande gebouwen houdt het schoolbestuur het gebouw in overeenstemming met de bestaande situatie in stand. De bestaande situatie is afhankelijk van het bouwjaar of het jaar van een ingrijpende renovatie. Als het gebouw dus is gerealiseerd of ingrijpend is gerenoveerd in een jaar dat er in het Bouwbesluit nog geen eisen werden gesteld aan de toegankelijkheid voor mindervaliden, dan zijn er in het gebouw ook geen voorzieningen aanwezig.

Mocht er in een bestaand schoolgebouw behoefte zijn aan voorzieningen om het voor een specifieke leerling mogelijk te maken onderwijs te genieten, dan kon het bestuur hier vroeger budget voor aanvragen bij de gemeente. Na de doordecentralisatie van het buitenonderhoud komen dergelijke aanpassingen nu ten laste van het schoolbestuur. Uit deze middelen voor het buitenonderhoud dient het schoolbestuur een bestaand gebouw aan te passen voor mensen met een beperking, waarbij valt te denken aan o.m.:

- Een gehandicaptoilet
- Een hellingbaan bij de voordeur
- Bij afwezigheid van een lift; realiseren van een traplift
- Aanpassingen bij drempels, zodat iemand met een rolstoel (o.i.d.) zich zonder al te veel problemen door het gebouw kan bewegen

Bovenstaande voorbeelden past stichting BOOR al op meerdere locaties toe. Zij heeft deze veelal op advies van een gespecialiseerd bedrijf laten uitvoeren.

4. Conclusies

Zolang kinderen met een fysieke beperking op een reguliere school geen onderwijs kunnen volgen omdat ze er simpelweg niet naar binnen kunnen, groeien zij afgezonderd van hun leeftijdsgenoten op. Gescheiden opgroeien is een valse start. Wil de gemeente Rotterdam echt dat niemand buiten de boot valt en kansgelijkheid en het verminderen van segregatie bevorderen? Dan zal de gemeente moeten waarborgen dat kinderen met een fysieke beperking (desgewenst) naar een school in de buurt kunnen. Een toegankelijk schoolgebouw is niet alleen belangrijk voor leerlingen met een beperking, maar ook voor het personeel, de ouders/verzorgers en andere bezoekers van een schoolgebouw.

Streven realiseren

Het is het streven van de gemeente Rotterdam dat 99 procent van de kinderen in hun eigen wijk naar de basisschool kan gaan. Dit streven vraagt van de gemeente Rotterdam dat zij samen met de schoolbesturen inventariseert wat ervoor nodig is om ook de **bestaande gebouwen** toegankelijk te maken en hoe zij de toegankelijkheid van **toekomstige schoolgebouwen** waarborgt. Wij waren blij verrast dat het Handboek voor Toegankelijkheid wordt gebruikt bij het opstellen van het Programma van Eisen voor de nieuw te bouwen schoolgebouwen. **Echt toegankelijk onderwijs gaat echter verder dan deuren, liften en toiletten. Het vraagt om het voeren van een goed gesprek over inclusie, gelijke kansen en specifieke doelgroepen en het maken van afspraken met de schoolbesturen in het IHP.** Daarom adviseren wij de gemeente Rotterdam het volgende.

5. Adviezen

Adviezen

Advies 1

De Brede Raad 010 adviseert de gemeente Rotterdam **de regierol** te pakken en te waarborgen dat het onderwijs in Rotterdam voor iedereen goed toegankelijk is.

Advies 2

De Brede Raad 010 adviseert de gemeente Rotterdam in het nieuwe Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting (IHP OHV) op te nemen dat er per **nieuw** te bouwen gebouw gekeken wordt naar wat er nodig is voor een duurzaam gebouw waar niet alleen leerlingen met een beperking gebruik van kunnen maken, maar ook personeel en andere gebruikers met een beperking.

Advies 3

De Brede Raad 010 adviseert de gemeente Rotterdam:

- o Met de schoolbesturen in Rotterdam in gesprek te gaan, hen te motiveren en stimuleren de **bestaande** panden toegankelijk en uitgangelijk (nooduitgangen en signalering die geschikt zijn voor mensen met een beperking) te maken voor mensen met een fysieke beperking.
- o Zich niet alleen te richten op de toegankelijkheid van de nieuw te bouwen scholen, maar op de toegankelijkheid van alle scholen in Rotterdam. Hierbij moet de bestaande bouw voldoen aan de eisen van toegankelijkheid.
- o Met alle onderwijsinstellingen en schoolbesturen in Rotterdam hierover in gesprek te gaan en hen te motiveren deze visie te onderschrijven. Actief met hen in gesprek te gaan over de nodige faciliteiten voor het realiseren van een toegankelijk én uitgangelijk schoolgebouw.
- o Stimuleringsmaatregelen te ontwikkelen om schoolbesturen te bewegen de fysieke toegankelijkheid van hun pand te verbeteren.
- o Te stimuleren dat alle onderwijsinstellingen een kopje Toegankelijkheid op hun website opnemen waarin ze vermelden wat er voor mensen met een beperking mogelijk is.

Advies 4

De Brede Raad 010 adviseert de gemeente Rotterdam om:

- Met **010Toegankelijk**¹² te inventariseren wat ervoor nodig is om de bestaande schoolgebouwen zo goed als mogelijk toegankelijk te maken.
- 010 Toegankelijk te betrekken bij het opstellen van het nieuwe IHP.
- 010 Toegankelijk te laten adviseren over het Programma van Eisen en de tekeningen voor alle nieuw te bouwen schoolgebouwen.
- Met 010 Toegankelijk de uitvoering van het Programma van Eisen bij nieuwbouw te controleren.

Zorg te dragen voor de toegankelijkheid van de buitenruimte rondom de onderwijsinstelling en een goede toegankelijke aansluiting op het OV.

Advies 5

De Brede Raad 010 adviseert de gemeente Rotterdam zelf het goede voorbeeld te geven en in al haar communicatie te laten zien dat mensen met een beperking erbij horen. Gebruik bijvoorbeeld op website onderwijs010.nl beeldmateriaal waarop ook kinderen en volwassenen met een fysieke beperking zichtbaar zijn. Geef op deze website ook informatie over leerlingen met een fysieke beperking en welke aanpassingen nodig of mogelijk zijn om het onderwijs voor hen toegankelijk te maken.

Met het aannemen van de motie “Een fysiek toegankelijke stad voor iedereen” is – vijf jaar na de ratificatie van het VN-verdrag voor mensen met een beperking – de eerste stap gezet naar een Rotterdam voor iedereen. De weg voor de uitvoering in de sector onderwijs is uitgetekend.

¹² **010 Toegankelijk** adviseert de gemeente Rotterdam over de fysieke toegankelijkheid bij nieuwbouwplannen voor gebouwen en bij plannen voor de (her)inrichting van de buitenruimte. Bij de advisering maakt 010 Toegankelijk gebruik van de richtlijnen in het Handboek voor Toegankelijkheid, maar ook van de kennis van ervaringsdeskundigen. De praktijk is namelijk vaak weerbarstiger dan de theorie. De richtlijnen uit het handboek blijken niet altijd praktisch toepasbaar. Daarnaast komen de deskundigen van 010 Toegankelijk in een gesprek met de eigenaar soms tot een aanvaardbare oplossing voor ingewikkelde problemen op het gebied van de toegankelijkheid. In de praktijk blijkt dat zelfs als de toegankelijkheid in het Programma van Eisen geborgd is, het vaak toch nog gebeurt dat een gebouw uiteindelijk niet toegankelijk is. Als voorbeeld noemden we al het Timmerhuis. Hiervan werd gezegd dat de toegankelijkheid goed in het Programma van Eisen was opgenomen, maar het pand is nog steeds niet goed toegankelijk.